

UNESCO VÉLOS-TOUR LUXEMBOURG-CITY

1 Zitadell um Hellege Giescht
2 Park an der Pétrusse
3 Stater Park
4 Vue op d'Orniche
© Vic Fischbach

LE GOUVERNEMENT
DU GRAND-DUCHÉ DE LUXEMBOURG
Ministère de la Culture

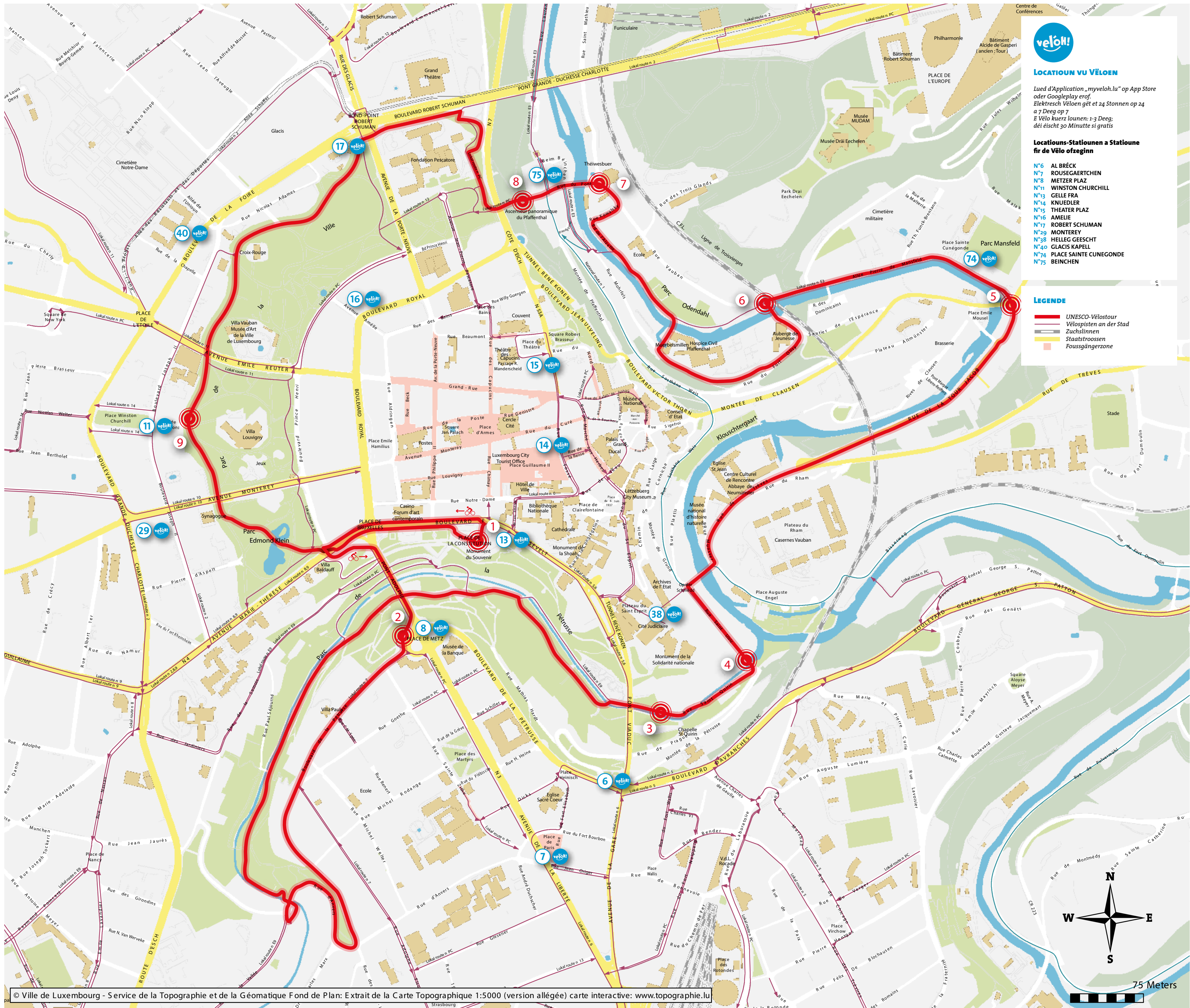

VILLE DE
LUXEMBOURG

Organisation
des Nations Unies
pour l'éducation,
la science et la culture

Commission luxembourgeoise
pour la coopération
avec l'UNESCO

UNESCO Vëlostour

Zanter 1994 stinn d'Festungswierker op der Stad Lëtzebuerg an hir al Quartieren op der Lëscht vum Patrimoine mondial vun der UNESCO.

D'UNESCO-Promenad op Fouss, genee wéi désen Tour mam Vëlo, erlaben et, de Site mat senge schéinsten Attraktiounen an 90 Minutten ze entdecken. De Parcours huet eng Längt vun 9,5 km, de Fousswee eng Längt vun 2,5 km.

D'UNESCO consideréiert d'Stadbild vu Lëtzebuerg als en aussergewéinlechen urbanisteschen Ensembl. An der Landschaft kann ee kloer dé verschidde signifikant Bauperioden aus der Geschicht identifizéieren. „*Déi eeler Staddeeler a Festungspartii vu Lëtzebuerg leien an engem eenzegaarthege Raum an erënneren an déi ursprënglech Festungsstad. Lëtzebuerg, dat ëm 963 gegrénnt gouf, huet während Joerhonnerten eng wichteg Roll an der europäescher Geschicht gespillt*“ liest een am Rapport vun der 18. Sessioun vum Comité pour le patrimoine mondial, dee sech vum 12. bis de 17. Dezember 1994 zu Phuket versammelt hat.

1) D'CONSTITUTIONSPLAZ AN DE BOULEVARD F.D. ROOSEVELT

D'Place de la Constitution gouf op der Plattform vum Bastion Beck amenagéiert, dee 1644 gebaut gi war, an déi 1685 vum Sébastien le Prestre de Vauban, dem Architekt a militäreschen Ingenieur ënnert dem Louis XIV, nei amenagéiert ginn ass. D'Visite vun de Kasematten ënnert der Plaz, erlaabt am Kader vun enger moderner Zeenographie, eng Partie vun den ënnereides Galerien ze entdecken, déi vun der Festungsgarnisoun genotzt goufen.

D'Place de la Constitution bitt en exceptionnelle Panorama iwwert dat gréngt Péitrusdall, de Plateau Bourbon an op d'Nei Bréck (Pont Adolphe).

Gëlle Fra
D'Gëlle Fra ass d'Wierk vum Lëtzebuergier Sculpteur Claus Cito. Dëst Monument ass 1923 opgestallt ginn, fir deene Lëtzebuergier ze gedenken, déi ënnert dem franséische Fändel am Éischte Weltkrich gedéngt hunn. 1940 ass dëst Monument vum Nazi-Okkupant zerstëiert ginn. 1984 ass et restauréiert ginn. D'Statu stellt déi grilleschen Sigesgëttlin Nike duer. Se steet op engem 21 m héijen Obelisk.

D'Katedral vu Lëtzebuerg war 1613, wéi se gebaut gouf, d'Kierch vun de Jesulittepateren zu Lëtzebuerg. Se ass e schéint Beispill vun der Spéitgotik a räich u wäertvolle Renaissance-Skulpturen. 1794 gouf d'Statu vum der Muttergottes, der Tréischterin am Leed, Patrënesch vu Stad a Land, definitiv an der halteiger Katedral opgestallt. De Poopst Pïus IX. huet d'Kierch zur Bëschofscherkch vu Lëtzebuerg ernannt. 1870 war Lëtzebuerg en eegene Bistum ginn. 1935 an 1938 gouf d'Katedral no Süden hi vergrëssert. An der Krypta sinn d'Griewer vun de Lëtzebuergger Bëschөө an déi vun de Membere vun der groussherzoglecher Famill ze gesinn. Och de Jang de Blannen (1296-1346), Jong vum Keeser Hienr VII a Kinnek vu Bëimen, läit hei. De Jang de Blannen ass gestuerwen an der Schluecht vu Crécy.

An den Nopeschgebaier vun der Katedral, déi op d'Constitiounsplaz ginn, war fréier (1603-1773) de Jesulite-Kolléisch. Am 19. Joerhonnert war hei de „Kolléisch“, den « Athénée grand-cuol» doheem. Vun 1973 bis 2019 war hei d'Nationalbibliothék ënnerbuecht. Am Haff vun der Katedral, do, wou déi éischt Synagog stoung, gouf 2018 d'Monument fir d'Erënnerung an d'Affier vun der Shoah zu Lëtzebuerg opperricht. Et ass e Wierk vum Shelomo Selinger, engem franséisch-Israelesche Sculpteur, dee selwer Affer vun der Shoah gi war.

Fuert vun hei aus a Richtung „Nei Bréck“. Dir kommt bei de « Casino Luxemburg» - Forum d'art contemporain“, deen Ausstellungen zur zäitgenëssescher Konscht weist. Déi international Programmation setzt besonnesch Akzenten op jonk Talenter. Dëse Konschtzenter ass effentlech, mee kann och privat geloust ginn, fir dat Leit sech kënnen bei zäitgenëssescher Konscht ze sammefannen. De Forum d'Art Contemporain ass am fréiere Bierger Casino (1880) agericht. Hei huet den ungaresche Komponist Franz Liszt 1886 säi leschte Recital gespillt. Vun 1959 bis 1990 war de Foyer Européen vun der CECA (Communauté Européenne du Charbon et de l'Acier) hei doheem.

2) D'NEI BRÉCK, d'METZER PLAZ AN D'VILLA PAULY

Um Iénke Bréckekapp vun der „Neier Bréck“ (Pont Adolphe) steet e Kilometersteen vun der Voie de la Liberté. 1446 km laang ass dëse Wee, dee fir d'Victoire vun den Alliéierte fir d'Befreiung vu Frankräich, der Belsch a Lëtzebuerg um Enn vum 2. Weltkrich steet. De Wee erënnernt un den Itineraire vun der 3. Amerikani-scher Arméi ënnert der Leedung vum General George S. Patton.

D'Adolphe-Bréck ass e Symbol fir Lëtzebuerg: si ass a Lëtzebuergger Sandsteen gebaut a benotzt den Zement an de Béton armé. De Steen steet fir déi traditionell Baumaterialier, während de Bëtong vum Bréckdeckende déi nei Baumaterialier representéiert, déi d'Lëtzebuergier Eisenindustrie produzéiert huete.

Dës Bréck gouf tëscht 1900 a 1903 no de Pläng vum Ingenieur Paul Séjourné gebaut. Amplaz 24 Béi wéi bei der „Aler Bréck“ (Viaduc), déi während der Festungszäit opperricht gouf, weist dës Bréck zwee grouss Béi, déi niewentenee stinn. Se haten deemools déi gréisste Spannwiert weltwäit (84,55m). Zanter 2017 verleeft ënnert der Bréck eng Passerell fir Foussgänger a Vëlosfuierer. Se setzt d'Ingenieurs-Baukonscht voll en valeur.

Kënnnt een ënnert der Bréck riets eraus, fiert ee laanscht de „Frid-densbam“, deem 2018 opperricht gouf, fir un de 50. Anniversaire vum Fräiwëllegecorps vun der Arméi a fir d'150 Jor Militärmusek

am Grand-duché ze erënneren. De „Friddensbam“ ass e Wierk vun der Kënschtleirin Hedva Ser, eng vun der UNESCO unerkannten Artistin fir de Fridden, déi sech och fir den Dialog tëschent de Kulturen a fir d'Inclusion sociale assetz.

D'Metzer Plaz kritt hire Charme duerch d'Neo-Renaissance Gebai mat polygonalem Tuerm, dat 1911 als Siege vun der Spuerkeess gebaut gouf (Architekt Jean-Pierre Koenig). De Bankemüsée ass an der fréierer Schalterhall installéiert. E verzielt d'Geschicht vun der Finanzplaz Lëtzebuerg. Déi riets Hallschent vun der Plaz gëtt duerch dat fréiert Eisenbunnsdriktions-Gebai (1913, Architekt Joseph Jüsgen) beherrscht. Während der Libération (1944-1945) huet de General Omar Bradley, Commandeur en chef vun der 12th US Army Group, hei säin Head Quarter agericht. D'Europësch Vocatioun vum Grand-duché geet op d'Virkirchsjeven zereck. Een Héichpunkt dovun ass, dat zu Lëtzebuerg d'Institutionne vun der CECA hir Dieren opmaachen (Communauté Européenne du Charbon et de l'Acier). D'Communauté huete zu Lëtzebuerg den 10. August 1952 ugefaang mat schaffen. Haut sinn an deem Gebai Servicer vun der Spuerkeess doheem.

Op n° 57 vum boulevard de la Pétrusse steet d'Villa Pauly. Hire Numm erënnert un den éischte Propriëtar, den Dr Norbert Pauly. Am Krich war säin Haus zum Sëtz vun der Gestapo ëmfunktionéiert ginn. Hei goufe méi ewéi 2.000 Persounne verhiert an dacks totiert. Gedenkplacken erënneren an dës däischter Zäiten, wou Resistenzler gepéngelt goufen a Patriotën ënnert dem Nazi-Terror gelid-den hunn, well si fir d'Fräiheit vum Land stoungen. Eng aner Plack erënnert drun, dat hei 1941 d'Deportatioun fir jiddesch Mattbierger geplangt an organiséiert gouf. 1.300 Kanner, Fraen a Männer si bei der Shoah zu Lëtzebuerg ëm d'Uiewe komm. Op n° 74 um Boulevard de la Pétrusse war bis zur Deportatioun d'Schoul vun der jiddescher Communautéit.

3) DE PARK AN DER PÉITRUSS AN D'GREINSKAPELL

De Park an der Péitruss gouf Enn vum 19. Joerhonnert vum franséische Landschaftsarchitekt Edouard André (1840-1919) an engem romantésche Geescht ugeluecht. E kritt säi Charakter duerch d'Mise en valeur vun der accidentéierter Landschaft, deenen apaarte Fels-formen, de Ruine vun de Festungsanlagen. De Park gëllt als eie a Loftkorridor tëschent de bebauete Plateauen ronderëm. Informativ Panneaue goufe vum Naturmusée laanscht de Wee opgestallt. Se verzielen d'Geschicht vun der Geologie vun de Fielsen. Déi fréier Gäert vun de Gemëshändler aus der Stad leie schéi südlech der Sonn entgéint. Se sinn als historesch Zäitzeie klasséiert. De Vëlosfuierer fiert weider a Richtung Fausse-Braie Beck-Jost, Ravelin de la Pétrusse, ënne laanscht d'Bastioune Beck (Héicht 27 m) a Louis, déi ënnert der Direktioun vum Militäir-Ingenieur Sébastien le Prestre de Vauban (1633-1707), opperricht goufen. De Wee féiert och laanscht d'Uewerreschter vun der Bourbonnschleis aus dem 18. Joerhonnert. D'Greinskapell, déi an de Fieles abgaat ass, weist zum Dall hin eng Fassad, déi op d'14. Joerhonnert datéiert. Et ass eng vun deenen eelste Kluplazen aus der Stad. De Skatepark, dee säitlech ënnert dem Viaduc vun der Stadt amenagéiert gouf, integréiert sech gutt an d'Landschaft. De Viaduc, och nach „Passerell“ genannt, gouf vum den Ingenieuren Nepomuk Achille Grenier an Auguste Letellier entworf. En ass tëschent 1859 an 1861 gebaut ginn, fir de Garer Quartier mat der Stad, déi deemools eng Festung war, ze verbannen. Zweemol gëtt d'Bréck méi breet gemaach, 1958 an 2018.

De Londoner Vertrag
De Londoner Vertrag vum 11. Mee ass vun de groussen europäesche Muechte vun där Zäit ëmmerchwiege ginn, an huet d'Neutralitéit vum Grand-duché proklaméiert. E kritt säi Neutralitéit ze garantéieren, hunn d'Festungswierker vun der Stad Lëtzebuerg, déi deemools de „Gibraltar vum Norden“ war, misste geschleéft ginn. Si hunn ni méi dierfen opperricht ginn. D'Garnisoone mat ëm déi 4.000 Zaldoten, déi zu der däitscher Bundesgarnisoun gehéiert hunn an deemools an der Stad stationéiert waren, hu missen heemoen. Haut bestinn nach 33 km vun den ënnereides Kasematten um Terrain vun der Festung. Déi drëtt Enceinte ass en Deel vun de Wenzel- a Vauban-Trëppelweeër.

4) AM GRONN

Mir fuere laanscht de Minigolf an de Miniatur-Zuch, a kommen an de Gronn. D'Stéck Mauer an der Entrée vun dësem Quartier erënnert un déi al Rankmauer aus dem 14. Joerhonnert. Se steet niéft der fréierer „Diddenuewener Puert“. De Bléck no uewe léisst e spueneschen Tiermewech vum fréiere Fort Verlorenock erkenen. Op n° 7 an der Thilleschgaass (rue St Ulric) gien den Eugène Ruppert gebuer. Hei gëllt als de Lëtzebuergger Papp vun der gréisster chinesescher Eisenindustrie, den Iron & Steel Works vun Han Yang (1894-1911), wou 26.000 Aarbechter beschäftegt waren. D'Uewerreschter vun der fréierer Grénner Schleis sinn haut als Aussichtspunkt amena-géiert. Dës redoubtable Fassong, d'Festung ze verdeedegen, gouf ni genotzt. Den Ingenieur de Beaufie hat dës System entwéckelt, fir d'Uelzecht- an d'Péitrusdall kënnen ënner Waasser ze setzen. E puer Placken um Haus n° 14 erënneren un den Niveau vum Héich-waasser an de Jore 1756 an 1806. Dat längelzegt Gebai um Fouss vun der Ërnerstad war de Prisong an de Joren 1809 bis 1869. En face ge-säit een op der Fassad eng Plack, déi un d'Gebuert vum Grof Jean Aldringen (1588-1634) erënnert. Hei war am 30-järege Krich Kom-mandant vun der keeserlecher Arméi. De Quartier vum Gronn läit um Bord vun der Uelzecht. Et war ee vun deene meescht bewunnten Deeler vun der Stad virum 10. Joerhonnert. Hei hu besonnesch Handwierker, Gierwer a Brauer geliefert, déi d'Waasser vun der Uel-zecht gebraucht hunn, an och Geschäfteleit. De Quartier läit an der Haaptzoun vum UNESCO geschützter Alstad. D'Vëlospist Centre PC i kennt iwwert Hesper an de Gronn. Si fiert der Uelzecht no, ron-derëm d'Uewerstad. Et kritt een den Usschluss fir op de Kierchbierg an op d'Vëlospist PC 2.

Am Gronn, am Alen Hospiz (14. Jh.) ass den Naturmusée zanter 1996 doheem. An 19. Joerhonnert war den Hospiz e Fraerprisong ginn. Déi fréier Benediktineraabtei vun Neimëster gouf 1606 gebaut an an der franséischer Revolutioun sekulariséiert. An 19. Joerhonnert gouf de Site als Prisong amenagéiert. Zanter 2004 ass hei de Centre Culturel de Rencontre Abbaye de Neumünster (Neimëster) instal-leiert. Déi fréier Abteikirch St Jean gouf zesumme mat der Abtei gebaut. D'Kierch gesäit haut esou aus, wéi se 1688 a 1705 ausgeféiert gouf. Se huete e räiche barocke Mobilier an eng Uergel aus dem Jore 1710, déi als Monument historique klasséiert gouf. An der Säteikapell gëtt eng schwaarz Madonna aus dem 14. Joerhonnert verieert.

D'Tréierer Strooss féiert erop op d'Rumm bei d'Kasären, déi de Vauban no 1685 oppriichte gelooss huete a wou d'Bundesfestung 1862 nach eng baigest aus huete. Hei sti sechs Wuetchtierm an déi fréier „Dënselpuert“, déi och Jacobs-Tuerm genannt gëtt. Se gehieren zu der Wenzelrank-mauer aus dem 14. Joerhonnert. Un der Rumm aus huete ee wonner-bar Panoramavuen op d'Uewerstad an op de Gronn.

5) D'ËNNERSTAD CLAUSEN AN D'SCHLASS „LA FONTAINE“

Op der Héicht vun der Rue de la Tour Jacob féiert eise Wee duerch déi Plaz, wou fréier d'Tréierer Puert (1590) stoung. Eng Passerell geet iwwert dëse Wee. Se gehéiert zum Wenzelswee laanscht d'Remparten. De Vëloswee geet weider a Richtung Clausen, e Quartier, deen zanter der Grënnung vun der Abtei vu Mënster am Joer 1083 mat Béierbraue verbonnen ass. De fréiere Site vun der Brauerei „Mousel“ heescht haut « Rives de Clausen » an ass eng flott Plaz fir nuets erauszegeen.

Um Vëlo fiert ee laanscht eng Puert, déi fréier an de Park vum Schloss « La Fontaine » vum Grof Pierre Ernest de Mansfeld (1577-1604), Gouverneur vum Herzogtum Lëtzebuerg, geféiert huete. Dono geet et weider ënnert enger zweeter Puert erduerch, déi zu der fréier-er Brauerei gehéiert huete. Nodeems de Pierre-Ernest de Mansfeld d'Haiser, déi um Site vu sengem zukünftege Schloss stoungen, oftrappe gelooss hat, an d'Leit gercéckelt hat, huete e 1563 säi Schloss « La Fontaine » gebaut. De „Park Mansfeld“ läit op der Terrass vun den ieweschte Gäert. E gouf vum groussen Deel amenagéiert um Site vun deenen zwéi Parterren, op deenen ursprënglech de Laby-rinth an de Bongert ugeluecht waren. Ënnert dem Buedem sinn de Péitruß-Bassin an de Venus-Bassin erhalen. D'Sichtachse konnte bis haut erhale bleiwen. De Site ass denkmalgeschützt. D'Ausgruuengen an d'Restauratiounsarbechte sinn nach am Gaangen. Mam Vëlo geet et weider laanscht d'Uelzecht, op deem Tracé, deen de Mansfeld am Kader vum Aménagement vu sengem Park a Bau vu sengem Schloss « La Fontaine » esou uleeë gelooss hat.

D'Kierch vu Clausen ass der helleger Kunigunde geweit. De Bau datéiert vun 1865. De Staatsarchitekt Charles Arendt hat en entworfen, an d'Kierch gëllt als eng vun den éischte Realisatiounen an der Neigotik zu Lëtzebuerg. De liturgische Mobilier konnt erhale bleiwen. De Charles Arendt hat och dësen entworfen, an de Miwwelschraier Stephan vu Köln huete e realiséiert. D'Wandmolereien datéieren vun 1906.

De Wee erop an d'Rue Jules Wilhelm an Direktioun vum Kierchbierg féiert laanscht d'Gebuertshaus vum Robert Schuman. Hie war vun 1958 bis 1960 den éischte President vum Europäesche Parlament, dat him, um Enn vu sengem Mandat, den Titel vu „Père de l'Europe“ ginn huete. De Wee féiert och laanscht de fréiere Garnisounskier-fecht, laanscht d'Tour Malakoff (1860) a laanscht deen eelste jidde-sche Kierfchat an der Stad (1824).

6) D'HONDDHAUS AN DE PARC ODENDAHL

Um Fouss vum imposante Militärlwierk „Fort Obergrünewald“, dem Musée 3 Eechelen an dem Musée d'Art Moderne „MUDAM“, an ënnert dem Eisebunns-Viaduc erduerch, steet d'Hondhaus, och nach Margarethen-Klausse genannt. Hire Ursprong féiert op d'13. Joer-honnert zereck. D'Gebai ass haut bewunnt. Et gouf op Initiativ vum Grof Mansfeld am 16. Joerhonnert gebaut.

Ënnert dem Bockfiels a bei der Uelzecht läit d'Jugendherberg. An hirem Gäart gesäit een eng Plack, déi un de Passage vum Goethe am Oktober 1972 erënnert. De Wee féiert weider an d'Direktioun vun der aler Moschterfabrik „Muerbelsmillen“. E geet weider laanscht d'Abtei vum „Hellege Geescht“ (690). Dëse Site gouf am 19. Joer-honnert industriell genotzt an ass zanter 1842 Hospice civil. D'Uer-gel an der Kierch gouf 2002 denkmalgeschützt.

D'Moschterfabrik huete tëschent 1922 an 1985 funktionéiert, während den Ursprung vun der Muerbelsmillen alderéngs op 1083 zereckgeet. Beim grouse Waasserrad am Kanal geet d'Visite vun der Mille lass. Um éischte Stack, do, wou fréier d'Moschterkäre gemuel goufen, gesäit een nach déi al Milllesteng an hiert Spill a beschtem restauréierten Zustand. Filmxtrakte weisen, wéi an der Mille geschafft gouf.

Um Vëlo geet et weider duerch de Park Odendahl laanscht d'Uel-zecht. Den Numm vum Park erënnert un eng al Famill vu Gemëis-händler, déi op n° 16 an der Rue Vauban geleift huete.

7) DE PAFENDALL

De Quartier „Pafendall“ war ee vun deene wichtegen Deeler vun der fréierer Festungsstad. En ass haut Deel vun der Zone tampon vun der UNESCO. De Vauban hat vu 1685 un dës Ërnerstad mat an d'Festung erageholt. Dorunner erënneren haut nach d'Sichen- an d'Echer-Puert. Dës zwou Puerte sinn haut Deel vum Circuit Vauban, deen eropféiert bei d'Festungswierker vun der Gréngewalder Front. Deëf Grief, Zuchbrécken a Schësscharten hunn d'Defense vun dëse Puerte geséchert. Wann awer e Feind ze no komm ass, konnt op hien duerch Öffnunge gliddegen Uele an lizen erfogeschott ginn. Dieren um éischte Stack hunn d'Puert mam Rondang verbonnen an esou fir d'Sécherheet gesuergt. Virum der Echer Puert steet e weidert Festungswierk, eng Caponnière a Form vun engem Feil. Zanter 1743 vedeedegt dës Anlag de Gruef vun der Puert. Den héije Kamäin um Bord vum Waasser erënnert un déi al Waasserpompel-statioun, déi d'Waasser erop an d'Uewerstad gepompelt huete. Tëschent deenen zwéi Vaubans-Tierrn geet eng Mauer iwwert d'Uelzecht, „de Bëinchen“. Am Sichtenuert gëtt e Film iwwert d'Geschicht vum Quartier gewisen. De Wunnquartier „Bëinchen“ war den 30. Mee 1976 duerch eng Explosioun zerstéiert ginn. Et gouf 3 Doudeger an 21 Blesséierter. Den Ilot gouf tëschent 1982 a 1986 nees nei opgebaut.

Direkt vis-à-vis steet d'Pafendaller Kierch, déi dem hellege Matthieu dediéert ass. Se gouf 1871/72 a byzantineschem Stil vum Staatsarchitekt Charles Arendt gebaut. Bannena gesäit een e wonnerbaren Tableau vum Gaspard de Crayer (1584-1669). Um Späicher vum Säteeschëff hate sech sechs Lëtzebuergier Refractairé während dem 2. Weltkrich verstoppt. Haut gëtt d'Kierch vun der orthodoxer Gemeinschaft zu Lëtzebuerg fir Gottesdëngschter benotzt.

 E bësse méi erfof am Dall an op der Grenz zur UNESCO Zon steet d'Pa-fendaller Gare mam Funiculaire Pafendall-Kierchbierg (2017). Se ver-bannen de Pafendall mam Europa-Vëeler Kierchbierg an de Lëtzebu-erger Eisebunnsstrecken. Mam Vëlo kënnnt een hei op d'Pist PC 2 a Richtung lechternach an op de Vëloswee PC 4, fir op d'Musel ze fueren. Ronn 100 m vum Arrêt „Pafendall-Kierchbierg“ ewech läit den histo-riesche Kierfecht vum Sichenhoff. Hei leie Communarde vu Paris be-gruuewen; hei steet d'Monument vum « Souvenir français » (1870), an hei ass d'Graf vum Komponist Laurent Menager.

Den „Théiwesbuer“, Iénks niéft der Kierch, huete säin Numm vum Evangelist Saint-Matthieu. Hei gouf Drénkwaasser geschëpft, dat Eemeren an d'Stad eropgedroe gouf, sou laang et do keng Pompele gouf. Riicht eriwuer vun de Kierch, riets ënne bei der Bréck, gesäit een de fréiere Wäschbur. 2017 gouf en ze engem Kneippbad bei konstant 12 °C kalem Quellewaasser amenagéiert.

Iwwert d'Uelzechtdall féiert d'Bréck Grande-Duchesse Charlotte, och „Rout Bréck“ genannt. Den Egon Lux hat de Concours fir de Bau vun dëser Bréck gewonnen. Se gouf 1962 gebaut an 1967 ageweitt.

D'Bréck verbënnt d'Uewerstad an de Lampertsbierg mam Europa-quartier Kierchbierg. Se ass 355 m laang a steet op Stelzen, déi 234 m vuneneen ewech sinn. D'Bréck schwieft 75 m iwwert der Uelzecht. Dës technesch Prouesse weist d'Kënnne vun der Lëtzebuergier Eisen-industrie vun deemools.

8) DE PAFENDALLER LIFT AN DE GROUSSEN THEATER

De Panoramalift tëschent dem Pafendall an der Uewerstad (2016) féiert ee bannent 30 Sekonne 65 m erop an d'Stad. Wann ee vun der Passerell vum Lift erauskënnnt, erbléckst ee riets d'Skulptur « Passe-Muraille » vum Jean-Bernard Métais (1954). Dëst Monument erënnert un déi fréier Remparten, déi hei stoungen. No bei der Vëlospist steet en indesche Käschtebam, deen 1921 fir d'Gebuert vum spéidere Grand-Duc Jean gepflanzt gouf. De Grand-Duc Jean war de Papp vum haitege Grand-Duc Henri. Dat grouss Gebai mat neigotescher Fassad (1886) ass en Altersheim. Et dréit den Numm vu sengem Stëffter, dem Jean-Pierre Pescatore, Banquier an Tubaksproduzent. Während der Rundstedt-Offensiv (1944/1945) hat de General George S. Patton (1885-1945), Kommandant vun der 3. US Army, hei säin Head Quarter. An der Kapell vun der Fondation huete e gebiet, fir bei guddem Wieder d'Ardenner-Schluecht a beschte meteorologesche Konditioune kënnen ze féieren. Am Gelänner vun der Fondation Pescatore dréit eng Sail e Klengen Daach. Et ass d'Belüftung vum fréiere Réduit Berlaumont a senge Kasematten. D'Vëlospist féiert eis a Richtung vum Monument vum Robert Schuman, Papp vun engem vereenten Europa. E war 1886 a Clausen op d'Welt komm. D'Monument gouf de 24. Oktober 1966 ageweitt. Et ass e Wierk vum Architekt Robert Lentz. Um Denkmal kann ee folgende Passage liesen aus senger Ried vum 9. Mai 1950: « L'Europe ne se fera pas d'un coup, ni dans une construction d'ensemble : elle se fera par des réalisations concrètes créant d'abord des solidarités de fait ». Géintlwwer steet de groussen Theater vun der Stad Lëtzebuerg. E gouf de 15. Abrëll 1964 ageweitt. D'Gebai gouf vum franséischen Architekt Alain Bourbonnais entworf.

9) DE STATER PARK

De Vëloswee féiert op de Rond-point Schuman a vun do aus an de Park. Dës effentlech Gäert goufe vum franséische Landschaftsinge-nieur Edouard André tëschent 1871 an 1878 realiséiert. Se iwwerde-cken d'militäresch Wierker, déi um fréiere Front de la Plaine leien. Eise Parours féiert iwwer dee bausseschstten Tour vun de Prome-naden. Et geet laanscht d'„Kinnekswiss“, déi gréisste Wiss am Park, déi zu Éiere vum Kinnek-Groussherzog Wëllem III. ugeluecht gouf. Op der rietsen Säit, ronn 100m vun do, wou mer an de Park komm sinn, steet zanter 1975 d'Monument zu Éiere vum Jang de Blannen, Grof vu Lëtzebuerg a Kinnek vu Bëimen. De Gedenksteen hat den Artist Fernand Roeltgen entworf. D'Plaz ass esou erausgesicht, datt se no bei der „Schueberfouer“ ass, datt Fest, dat um Inventaire vun den immaterielle Gidder ageschriwwen ass. Ronn zwou Millioune Leit ginn alljoeirs op der Fouer gezeit. Mam Vëlo geet et weider a Richtung Glacis-Kapell (Notre Dame de la Paix). De Staatsarchitekt Charles Arendt hat se 1885 gebaut. Hei sinn déi zwéi éischte Bë-scheef vu Lëtzebuerg begruewen, d'Hochwürden Adames a Koppes. Direkt bei der Entrée vum Siege vun der Lëtzebuergier Croix-Rouge steet e Gedenksteen fir d'Alaine Mayrlich de Saint-Hubert (1874-1947), eng Literatin a Militantin fir Vollekshygiène, an eng engagéiert Perséinlechkeet fir d'Rechter vun de Fraen op Education. Si huete mat d'Lëtzebuergier Sektioon vun der Croix-Rouge gegrennt. A wei-der geet et a Richtung Villa Vauban - Musée d'Art de la Ville de Lu-xembourg. Net wäit ewech vum Parcours gëtt et véier Commemora-tionsplacken, déi d'Artistin Yvette Gastauer-Claire realiséiert huete, an déi un eng Mauer vum fréiere Bastion Marie opgehaange goufen. Se gedenken de Lëtzebuergier Vëlossportler François Faber, Nico-las Frantz, Charly Gaul, Gewënnner vum Tour de France 1958, an der Vëlosfuereinriny Els Jacobs, déi 1958 Weltmeeschterin an der Stroosse-course war.

 D'« Villa Vauban - Musée d'Art de la Ville de Luxembourg » ass an der schéiner Villa agericht, déi sech den Händschechfabrikant Gabriel Ma-yer 1869 vum Architekt Jean-François Eydt baue gelooss hat. Den Edouard André hat de Park vun der Villa entworf a stellt en och a se-ngem Wierk « L'Art des Jardins » (1879) vir. D'Ausstellungen an der Villa Vauban weisen Wierker aus de Kollektioune vun der Stad Lëtzebuerg. Eng gutt Partie dovù besteeet aus Meeschterwierker aus dem gëlleenen Zäitalter an der hollännescher Schoul (17. Jh.) an aus franséischer Landschaftsmolerei aus dem 19. Jh. Biller a Skulpture vun europä-eschen Artiste completéieren dëse wäertvollen Ensembl. An de Kol-lektioune sinn och eng Rëtsch Lëtzebuergier Wierker, besonnesch aus dem 19. an dem 20. Jh. Se illustriéieren gréisstendeels de Mouvement vun der Lëtzebuergier „Sécession“ vu virum Krich. Och d'Artiste vum Nokrichs-Mouvement « L'Iconomaques » si vertueden.

Mam Vëlo fuere mer iwwert d'Avenue Émile Reuter. Am Park gesi mer d'Villa Louvigny, en als nationala Denkmal geschützt Gebai. Et steet um fréiere Reduit vum Fort Louvigny. De fréiere Siege vun der Compagnie Luxembourgeoise de Radiodiffusion (CLR) conservéiert eng Rei Art-Décos-Elementer. De Bau war vun den Architekten Étien-ne Galowich a Pierre Schaack realiséiert, an 1953 vun den Architek-ten Nicolas Schmit-Noesen a Pierre Reuter vergréissert ginn. Vun 1933 bis 1996 war d'Villa Louvigny Sëtz vun der CLR, aus där d'Com-pagnie luxembourgeoise de télédiffusion erausgoung. 1966 ent-stoung an deem Kader Radio Télé Luxembourg (RTL). De Sall vum fréiere Radiosorchester ass erhalen.

De Wee féiert laanscht de Büst vum Mahatma Gandhi, deen 1973 hei opgestallt gouf an deen den Artist Amar Nath Sehgal (1922-2007) entworf hat.

Mam Vëlo geet et op déi aner Säit vun der Avenue Monterey. Direkt riets erkennt een d'Synagog, déi d'Archiktekte Victor Engels a René Mailliet 1951 entworf haten. Um Fronton liest een op Hebräesch d'Prophetie vum Aggée (2,9): « *Plus grand sera la Gloire de cette der-nière Maison que celle de la première, dit l'Éternel Cebaoth, et dans ce lieu j'établirai la paix* ».

A Richtung Stadzentrum gesäit een de fräigeluechte Réduit Lam-bert, deen haut d'Monument « Onde » vum franséischen Artist Jean-Bernard Métais duerstellt. Et illustriéiert d'Absurditéit vum Krich. De Vëloswee féiert iwwert de kënnschlechte Weier, deen iwwert de Kasematte vum Fort Lambert läit. Bei der Sortie vum Park stéisst een op d'Villa Baldauff, déi den Architekt Pierre Kemp 1880 fir den Industrieller Eugène Kerckhove baue gelooss hat. Se ass Zeie vun engem Ensembl vu Villaien, déi no der Schleefung vun der Fest-ung 1867 ronderëm de Park gebaut goufen. Mir kommen zereck op d'Constitutions-Plaz.

- Passerell fir Vëlosfuierer a Foussgänger ënnert der Grand-Duc-Adolphe-Bréck*
- Uelzecht, am Gronn*
- Saint-Jean, am Gronn*
- Al Moschterfabrick „Muerbelsmillen“, am Pafendall*
- Sichpuert, am Pafendall*
- Panoramalift, am Pafendall*
- Villa Vauban – Konschtmusée vun der Stad Lëtzebuerg*

* © Vic Fischbach / ** © SIP Christof Weber

E PUER SCHLËSSELDATUMER AN EISER GESCHICHT
Zur Zäit vun de Réimer hunn zwou Konsularstrossen durch den Territoire vun der halteiger Alstad geféiert. Se hu sech gekräizt op der Héicht vum Fëschmaart, wou e befestegten Tuerm stoung.

963	De Grof Siegfried gëtt Proprietär vum Bockfiels. E baut do säi Schloss, d'Wëi vun der Stad.
963-1354	Lëtzebuerg ass eng autonom Grofschaft.
1083	Grënnung vun der Abtei Almnester, direkt ënnerem Schloss. Hei gëtt Latäin, Franséisch an Däitsch enseigniert. Hei gëtt d'Fëllemt vun der Lëtzebuurger Meisproochgeeket geluecht.
1244	Fräihertsbreëf vun der Gräfin Ermesinde: Lëtzebuerg ka sech als wirtschaftleche Standuert entwëckelen.
1340	Grënnung vun der „Schueberfouer“ oder „Schobermess“ duerch de Grof Jang de Blannen: Lëtzebuerg positionéiert sech um Handelswee Italien-Gothard-Fländern.
1343	Lëtzebuerg gëtt en Herzogtum.
1354	Lëtzebuerg gëtt vun de Burgunder ageholl.
1443-1506	Burgundesch Zäit.
1506-1684	Spuenesch Zäit.
1554	Schwéier Polverexplosion: E gudden Deel vun der Uewerstad gëtt duerch d'Feier zerstéiert.
1684	Lëtzebuerg gëtt vun der Truppe vum Louis XIV ageholl: Lëtzebuerg gëtt franséisch.
1684-1697	Franséisch Zäit – de Vauban baut d'Festung aus.
1698-1700	Spuenesch Zäit.
1701-1714	Spueneschen Ierffollegkrich.
1715-1795	Eisträchesch Zäit.
1795	Lëtzebuerg gëtt zu franséische republikanescher Truppen ageholl: D'Land gëtt den « Département des Forêts ».
1795-1814	Franséisch republikanesch Zäit.
1815	Lëtzebuerg gëtt e Grand-duché. De Kinnek vun Holland ass duerch d'Personalunioun an engem: Groussherzog zu Lëtzebuerg. D'Festung gëtt Bundesfestung vum Däitsche Bond.
1815-1839	D'Haus Orange-Nassau regiert iwwert d'Land.
1839	Lëtzebuerg gëtt onofhängeg.
1867	Traité vu London: Lëtzebuerg gëtt politesch a militäresch neutral; d'Festung gëtt geschleift, d'Festungsstad gëtt zur oppener Stad.
1890-haut	D'Haus Nassau-Weilburg regiert iwwert d'Land.
1914-1918	Eische Weltkrich, Violatioun vun der Neutralitéit vum Land.
1940-1945	Zweete Weltkrich, Violatioun vun der Neutralitéit vum Land.
1952	Lëtzebuerg gëtt provisoiresch d'Aarbechtspolz vun der CECA – « Haute Autorité des Communautés Européennes du Charbon et de l'Acier ».
1992	Den europäesche Sommet vun Edimbourg confirméiert, dat Lëtzebuerg zesumme mat Bréissel a Stroossburg Sëtz vun europäeschen Institutiounen ass.
1994	D'Festungswierker vun der Stad Lëtzebuerg an hire Quartiere ginn an d'Weltéischtm vum Patrimoine bei der UNESCO opgeholl.
1995 an 2007	Lëtzebuerg gëtt zweemol Kulturhaupstad: « 1995 Luxembourg, ville européenne de la Culture »; « 2007, Luxembourg et la Grande Région, capitale de la culture ».

SITTEN A MUSÉEN ENNERWEE: